

opusdei.org

Doprijeti do osobe u cijelosti: Uloga emocija (II)

Borba za postizanjem kreposti podrazumijeva više od činjenja dobrih dijela. Znači razvijati „dobro srce“. Drugi dio dvodijelnog članka.

2.10.2018.

Zaodjenite se Gospodinom Isusom Kristom (Rim13:14). Učiniti ovu želju Svetoga Pavla realnošću znači znatno više no tek odjenuti novo odijelo. Iziskuje razgovor srca,

promjenu čitave osobe u odgovoru na djelo milosrđa. Podrazumijeva odbacivanje odijela tame i oblačenje oklopa svjetla (cf. Rim 13:12) Drugim riječima, zahtijeva duboku i sveobuhvatnu formaciju.

U prethodnom članku osvrnuli smo se na činjenicu da je za „posezanje za osobom u potpunosti“ potrebna formacija koja je vodilja ne samo razuma i volje već i emocija. [1] Vidjeli smo također da je za oblikovanje emocija, za uživanjem u onom što je uistinu dobro potrebna intervencija volje i posljedično razuma. Bez obzira na to, volja ima tek neizravnu „političku“ kontrolu nad našim osjećajima i povremeno je ova kontrola primijenjena u nastojanju provociranja neke emocije.

Postoji i drugi tip utjecaja koji je više dugoročni i koji se pojavljuje, a da ga osoba ne traži. Ovaj utjecaj nam je od

većeg zanimanja u ovoj prigodi. Nastaje kao posljedica činjenice da dragovoljna djela mogu uzrokovati promjene ne samo u svijetu koji nas okružuje već više od ičega u nama samima. Ovi postupci pomažu u stvaranju prirodne afektivne sklonosti prema dobru koji volja traži. Pojasniti kako ova pojava nastaje izvan je teme ovog članka, no želja nam je naglasiti dvije važne ključne točke.

Željati dobro

Prva je primijetiti da dobro kojem volja teži i po kojem prirodna sklonost nastaje, može biti značajno različito ovisno od vanjske percepcije. Dvoje ljudi koji rade na istom zadatku mogu raditi na bitno različite načine. Jedna se osoba može u potpunosti posvetiti nastojanju da ne ostavi loš dojam kod osobe od koje je dobila zadatak, dok druga uistinu želi služiti. Ova druga stvara krjepost

dok prva ne jer se traženje dobra svodi na nastojanje da se ne izgleda loše u očima autoriteta. Istina je da je ovakav postupak bolji od jednostavnog odbijanja zadatka, no sve dok nije popraćeno serijom drugih koraka, ta osoba neće rasti u krjeposti bez obzira koliko puta se zadatak ponovi. Stoga je važno popraviti, stalno pročišćavati naše nakane kako bi malo po malo prigrlili razloge zbog kojih je uistinu vrijedno nešto raditi i na taj način oblikovati naše osjećaje.

Svi imamo osobna iskustva ili iskustva drugih o tome kako ograničavanje na poštivanje nekih pravila može završiti kao teret. Primjer starijeg sina u priči upozorava nas na ovu opasnost (cf. Lk 15:29-30). Dok suprotno tome, iskreno traženje dobra kojeg ta pravila njeguju donosi slobodu i radost. Konačno, mogli bismo reći da je potrebno oblikovati ne toliko naš

rad, koliko želju. Nije važno samo ono što radim, već i ono što želim dok obavljam rad. [2] Sloboda je stoga odlučujući element. Nije dovoljno nešto raditi, moramo željeti to raditi. Moramo to raditi „stoga što to želimo, što je najveći nadnaravni razlog,“ [3] jer samo tako rastemo u kreposti, odnosno učimo uživati u onome što je istinski dobro. Puko izvršavanje koje vodi do *cumpro y miento*, ispunjavanja i laganja, [4] ne vodi ni u slobodu, ni u ljubav i radost. Kad shvatimo zašto je ovaj način ponašanja toliko dobar i vrijedan i dopustimo si da budemo vođeni ovim razlozima u našim postupcima, tada negujemo našu slobodu i učvršćujemo našu ljubav i radost.

Dugoročna formacija

Druga točka za razmatranje je da je postizanje prirodene sklonosti dobru u našim emocijama često spor

proces. Kada bi se krjepost sastojala tek od sposobnosti nadvladavanja otpora u našim osjećajima da činimo ono što je dobro, mogli bismo je steći u znatno kraćem vremenu. No znamo da krjepost još nije čvrsto formirana sve dok dobro o kojem razmišljamo nema pozitivan eho u našim osjećajima. [5] Potrebno je stoga biti strpljiv u našoj borbi jer može biti potrebno dulje vrijeme, čak i godine, kako bi postigli neke vrijedne ciljeve. Poteškoće koje možemo iskusiti u slijeđenju dobra tijekom tog vremena ne bi se trebale tumačiti kao promašaji ili znak da naša borba nije iskrena ili dovoljno odlučna. Ovdje se suočavamo s napretkom kod kojeg svaki korak može biti toliko malen da nije jednostavno prepoznati napredak. Tek nakon što prođe vrijeme možemo se osvrnuti i uvidjeti da smo otputovali dalje no što smo mislili.

Ako, primjerice, želimo nadvladati svoje reakcije ljutnje, počet ćemo ulaganjem napora u ograničavanje vanjskih pokazatelja. Možda se isprva može činiti da ne dospijevamo nikuda, no ukoliko uznaostojimo, trenuci kada se kontroliramo, možda tek neki rijetki u početku, postat će sve više učestali i nakon nekog vremena, možda i duljeg, steći ćemo naviku samokontrole. **To još uvijek nije dovoljno budući da naš cilj nije potisnuti vanjske reakcije već oblikovati naše unutarnje kako bismo postali nježniji i smireniji.** Tada će ova mirnija reakcija postati urezana u naš način življenja. Borba stoga može trajati dulje, no tko može poreći da će biti atraktivnija, više oslobađajuća i uzbudljivija? Njezin cilj je postići unutarnji mir u traženju i vršenju Božje volje, a ne samo nasilno potisnuti osjećajne reakcije.

Papa Franjo u objašnjenju svojih principa da je *vrijeme veće od prostora*, [6] ističe da „davanje prioriteta vremenu znači biti zabrinut za započinjanje procesa *više nego posjedovanje prostora*.“ [7] U unutarnjem životu vrijedno je započeti realistične i velikodušne procese. **Moramo biti spremni čekati koliko god je potrebno kako bi donijeli plodova.** „Ovaj pristup nam omogućava da radimo polako, ali sigurno i bez opsjednutosti trenutnim rezultatima. Pomaže nam strpljivo izdržati teške i nepovoljne situacije ili neizbježne promjene u našim planovima. Poziva nas da prihvatimo napetosti između ispunjenja i ograničenja.“ [8] Moramo nastojati osigurati da spoznaja naše ograničenosti ne paralizira našu žudnju za postizanjem ispunjenja koje nam Bog nudi. Jednako kao što nastojimo ovu plemenitu ambiciju očuvati od naivnog zaborava da smo ograničeni.

Ciljati visoko u našoj formaciji, težiti ne samo prema *izvršenju* naših dobrih djela već *biti dobar*, imati dobro srce omogućit će nam razlikovati krjeposna djela od onoga što možemo zvati djelom koje odgovara krjeposti. Ovo potonje bilo bi djelo koje odgovara kreposti i doprinosi korak po korak njezinom postizanju, no ono, budući da još ne proizlazi iz prirodne navike, često treba nadvladavanje osjećaja koji vuku u suprotnom smjeru. Suprotno tome, krjeposno djelo je ono koje donosi radost u postizanju dobra čak i kad to zahtjeva određeni napor. To je cilj.

Cjelovita formacija koja oblikuje naše emotivne reakcije spor je proces. Oni koji je traže neće pasti u naivan pokušaj prepuštanja svojih osjećaja na volju, susprezanja osjećaja koje ne voli ili nastojanja da upravlja onima osjećajima koje želi imati. Počinjemo shvaćati da se naša borba radije

treba usredotočiti na slobodno donošenje odluka pri čemu, odgovarajući na Božju volju, odgovaramo na te osjećaje prihvaćajući ili odbacujući ponašanja koja nam sugeriraju. Jer upravo su te odluke, neizravno i dugoročno, one koje vode u oblikovanje intimnog svijeta u nama iz kojeg ovi osjećaju proizlaze.

Unutarnji svijet

Kako rastemo u krepostima, ne izvršavamo samo dobra djela s većom prirodnošću i radošću već postajemo bolji i u raspoznavanju što to dobro djelo jest. „Kako bi dokazali što je volja Božja, što li je dobro, Bogu milo, savršeno (Rim 12:2), općenito je potrebno poznavanje Božjeg zakona, no to nije dovoljno. Ono što je nužno jest neka vrsta prirođenosti između čovjeka i dobra (cf. Sveti Toma Akvinski, *Summa Theologiae*, II-II, q. 45, a.2) Takva prirođenost je

ukorijenjena i razvija se kroz krjeposne stavove same osobe.“[9]

Razlog tome je činjenica da je u velikoj mjeri naš emotivni odgovor prvi glas koji čujemo kad procjenjujemo prikladnost pojedinog načina djelovanja. I prije nego naš razum razmotri je li dobro ili ne učiniti nešto ugodno, već smo osjetili njegov poziv. Krjepost koja dobro čini privlačnim našim osjećajima obdaruje glas našeg afektivnog odgovora s određenom moralnom procjenom ovog djela. Stoga, primjerice, premda smo privučeni mogućnošću da ostavimo dobar dojam u očima druge osobe, razumijemo koliko je neugodno lagati.

Na razumljiv i jasan način nalazimo ovo izraženo u vrlo kratkoj točki Puta: Zašto trebaš gledati naokolo ako „svoj svijet“ nosiš u sebi? [10] Sveti Josemaria kontrastno gleda na

vanjski svijet s unutarnjim svijetom osobe. U toj vezi koja određuje vrijednost vanjskog pogleda koji će se vidjeti kao primjeren ili ne, sukladno nečijem unutarnjem svijetu. Nema stoga potrebe susprezati kao neprikladan ovaj vanjski pogled budući ga od samog početka unutarnji svijet, moj svijet, odbacuje. Sveti Josemaria nam kaže da ako nam je unutarnji svijet bogat, moći ćemo ne samo izbjegavati ono što bi nam moglo naškoditi već to neće predstavljati ni opasnost budući ćemo to smatrati odbojnim. Gledat ćemo na to ne samo kao nešto loše već i kao, i to prije svega, ružno, neugodno, neprikladno, bez mjere... Naravno, može biti privlačno na neki način, no lako je odbaciti takvu privlačnost budući da uništava ljepotu i skladnost našeg unutarnjeg svijeta. Suprotno tome, ako ne „nosimo svoj svijet u sebi“ izbjegavanje tog vanjskog pogleda zahtijevat će značajan napor.

Realizam

Sve ovo pokazuje kako nas rast u krepostima čini još više realnima u našem pristupu životu. Neki ljudi drže, uglavnom to ne govore, da živjeti krjeposti znači zatvarati oči pred realnošću. I to iz vrlo plemenitog razloga jer ponašajući se na ovaj način okrećemo leđa dijelu ovoga svijeta nadajući se nagradi u sljedećem. Upravo suprotno, živjeti kako je živio Krist oponašajući njegove kreposti, otvara nas stvarnom svijetu i sprječava naše osjećaje da nas obmanjuju kada razmatramo i odlučujemo kako na njih odgovoriti.

Primjerice, siromaštvo ne znači nepoštovanje prema vrijednostima materijalnih dobara u svjetlu vječnog života. Upravo suprotno, osoba koja živi ne navezanost uistinu vrednuje materijalna dobra na ispravan način. Materijalna dobra nisu zlo, niti im se

pridaje važnost koju nemaju. S druge strane, osoba koja se ne trudi živjeti na ovaj način naći će se u situaciji u kojoj im pridaje veći značaj nego materijalna dobra uistinu imaju, što će utjecati na odluke takve osobe. Neće biti realan iako će se drugima činiti kao vjerodostojna osoba koja zna kako se ponašati u ustrojstvu svijeta. Umjereni osoba zna kako uživati u dobrom obroku dok osoba kojoj ova krepost nedostaje dat će ovom zadovoljstvu značaj koji objektivno nema. Nešto slično može se reći za svaku drugu krepost. Kako je Isus rekao Nikodemu: „*Atko čini istinu, dolazi k svjetlosti da bude bjelodano da su djela njegova u Bogu učinjena.*“ (Iv 3:21).

„Krepostan“ krug

Na kraju, usmjeravajući naše osjećaje kroz razvoj kreposti vodi k pročišćavanju našeg pogleda. To je kao čišćenje mrlja s naših naočala

koje su naši izvorni i osobni grijesi ostavili na njima, što nam otežava gledati svijet kakav uistinu jest.

„Recimo jasno: neiskupljeno stanje svijeta sastoji se upravo u nesposobnosti razumijevanja značenja stvaranja, nemogućnosti razumijevanja istine. Kao posljedica, na snazi je vladavina pragmatizma pri čemu čvrsta ruka moćnih postaje dobro ovoga svijeta.“ [11]

Dobro uređena učinkovitost pomaže našem razumu *razumjeti stvaralaštvo, prepoznati istinu, razaznati što je uistinu dobro za nas.* Ispravna prosudba našem razumu olakšava slobodan odabir. Dobro djelo koje rezultira iz ovih odabira pomaže „prilagoditi“ nas dobru koje tražimo i posljedično dovesti u red naše osjećajne reakcije. Ovo proizvodi izvoran „krepostan krug“ koji nas vodi k razumijevanju da smo postupno slobodniji, gospodari svojih djela i tako sposobni istinski se

predati Bogu jer jedino osoba koja posjeduje sebe može se predati.

Formacija je cjelovita tek kad postigne sve ove razine. Drugim riječima, istinska formacija postiže se samo ako su različiti talenti koji utječu na ljudsko ponašanje - razum, volja, osjećaji - integrirani. Ovi se talenti ne bi smjeli boriti jedan protiv drugoga već raditi zajedno. Ako ne uspijemo pravilno oblikovati svoje osjećaje, odnosno ako se krjeposti shvaćaju tek kao dodana snaga našoj volji koja nam omogućuje svladati osjećaje, moralne norme i borba da ih živimo bit će potisnute i neće nas voditi vjerodostojnom jedinstvu života. Uvijek ćemo u sebi osjećati sile koje nas pokušavaju povući u suprotnom smjeru i prouzročiti nestabilnost. Dobro nam je poznata ova nestabilnost jer od nje smo počeli. Malo pomalo možemo je nadvladati dok usmjeravamo ove snage postepeno prema skladu. Tada

će doći trenutak kada „jer to želim“ - što je „najveći nadnaravni razlog“ - počinje značiti jer to volim, jer me to privlači, jer je u skladu s mojim životom, jer je u skladu s mojim unutarnjim svijetom koji sam za sebe oblikovao. I konačno, jer sam naučio stvarati svoja osobna razmišljanja o Kristu Isusu.

Na taj način napredujemo prema privlačnom i visokom cilju koji sveti Pavao pred nas stavlja: *Neka u vama bude isto mišljenje kao i u Kristu Isusu* (Fil 2:5). Uviđamo da iako se oblačimo u Gospodina Isusa Krista (cf. Rim 13:14), „Kristov život je naš život... Kršćanin treba živjeti kako je Krist živio, čineći Kristovuljubav svojom, kako bi mogao sa Svetim Pavlom uzviknuti: *non vivo ego, vivit vero in me Christus*. (Gal 2:21) Živim, ali ne više ja, nego živi u meni Krist.“

[12] Vjernost se sastoji upravo u tome, u življenju, željeti i osjećati u skladu s Kristom, ne zbog toga što se

„prerušavamo“ u Krista, već stoga što to postaje naš način života. Tada u slijedenju Božje volje, u vjernosti, duboko smo slobodni jer činimo ono što želimo , što volimo, što osjećamo „potrebним“ učiniti. Duboko slobodni i vjerni. U potpunosti vjerni i sretni.

[1] Cf. Fernando Ocariz, Pastoralno Pismo, 14. veljače, 2017., točka 8.

[2] U stvarnosti, s moralne točke gledišta, *što činim* je u pravo ono *što želim kad to činim*. Za naše potrebe ovdje nije potrebno zastati kako bi se pojasnilo zašto je to tako.

[3] Sveti Josemaria, Susret s kristom, 17.

[4] Cf. Don Alvaro, Pismo, rujan 1995, u Obiteljska Pisma I, 8.

[5] Treba biti jasno iz prethodnog članka kako ovo ne znači kako dobro

ne zahtjeva trud ili, što se svodi na isto, da zlo više nije privlačno.

[6] Cf. Apostolska pobudnica *Evangelii Gaudium* – Radost evanđelja, 222-225.

[7] Ibid., 223. *kurziv* u izvorniku.

[8] Ibid.

[9] Sveti Ivan Pavao II, Enciklika *Veritatis Splendor* - Sjaj Istine, 6. kolovoz 1993., 64.

[10] Sveti Josemaria, Put, 184.

[11] Joseph Ratzinger – Benedict XVI, Isus iz Nazareta, Vol. II, 7,3.

[12] Sveti Josemaria, U susret Kristu, 103.

.....

[hr-hr/article/doprijeti-do-osobe-u-cijelosti-uloga-emocija-ii/](#) (4.04.2025.)